

OBSERVAȚII DESPRE TOPICA ADVERBELOR DE MOD ÎN LIMBA ROMÂNĂ

CARMEN MÎRZEA VASILE

Institutul de Lingvistic „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București

1. Precizări preliminare. Obiective

Poziibilitatea de topic ale adverbelor de mod redau diversele distincții care există în interiorul acestei clase. Observarea ordinii lor în enunț, fiind un fapt explicit, vizibil, ajută la clarificarea acestor deosebiri.

În cele ce urmează, vom prezenta pe scurt aspectele care dau eterogenitatea clasei adverbelor de mod, apoi vom inventaria și ilustra principalele „locuri” pe care le poate ocupa adverbul de mod. Ne vom ocupa numai de o subclasă de adverbe – adverbele de mod endofrastice care se raportează syntactic la verb (excluzând deci din descriere adverbele intrapredicative endofrastice care se raportează la adjecțiv sau adverb și adverbele modalizatoare, exofrastice) – și numai de situația generală.

Precizăm că folosim termenul „adverb” într-un sens larg, parțial impropriu; considerăm adverbele unitățile cu individualitate lexicală, formală (adverbele monolexemate, împrumuturi vechi sau neologisme ori compuse relativ neanalizabile în limba actuală: *abia*, *a-a*, *bine*, *lesne*, *altfel*, *degeaba*, *andante*, *affetuoso* etc.) și adverbe care conțin sufixele *-(ic)e te*, *-i/-î*: *române te*, *istorice te*, *piepti*, *târâ* etc.) și monolexemele cu funcție de adverb, nu și cu formă distinctă de adverb (adjective propriu-zise sau de origine verbală: *vorbe te frumos*, *se poartă urât*, forme verbale: *merge chiop tat*, *vorbe te răguțit*)¹.

2. Distincții între adverbele de mod care se raportează syntactic la verb

Adverbele de mod alcătuiesc o subclasă tipică, emblematică pentru clasa generală a adverbului. Cu toate acestea, însă în ceea ce privește subclasă este eterogenă, greu de circumscris, dificultate care vine, în primul rând, din ambiguitatea termenului „mod”. Nu vom insista asupra problemei definirii *modului* (sau *manierei*), concept ontologic și lingvistic analizat de cercetători precum Gary-Prieur (1982), Schäfer (2002), Piñón (2007, 2008), Moline (2009), Van de Velde (2009), în numeroase tematice de reviste, ca *Languages*, nr. 175 din 2009 („De la manière”), sau în capitole din lucrările despre adverb, de exemplu: Mørdrup (1976: 105–191), Nøjgaard (1995: 5–80), Guimier (1996: 35–59), Molinier, Lévrier (2000: 117–189).

¹ Aadar, din continuumul formă adverbială – funcție adverbială am ocupat numai monolexemele cu care este ilustrată în mod tradițional adverbul românesc. Locuitorii expresiilor adverbiale, din cauza lungimii („greutatea” fiind importantă pentru topic), nu ar reprezenta situația tipică pentru subiectul tratat și necesită o descriere separată. Am exclus și alte unități lexico-grammaticale care pot fi adverbiale, precum substantivele (*vine fugă*, *doarme bucurie* etc.) sau gerunziile (*merge chiopând*, *intrând*, *cântând*), deoarece nici acestea nu sunt tipice, substantivele adverbializate apărând în construcții fixe, iar gerunziile având o autonomie de tip verbal pronunțat (*merge chiopând cu piciorul stâng*, *intrând să cânte o melodie nouă*).

Cele mai importante deosebiri care se pot stabili între adverbele de mod endofrastice raportate sintactic la verb au la baz criteriile următoare: forma; domeniul semantic de raportare; conținutul semantic de tip calificativ sau categorial; parafrazarea; subvalorile ontologice incluse (pentru o prezentare mai detaliată, vezi Mîrcea Vasile 2009a).

2.1. În ce privează structura morfologică a clasei, menționăm că adverbele de mod endofrastice pot fi: derivate în *-e te* (mai rar, *-ice te*) sau în *-i / -î* (*proste te, omene te, pisice te, alfabetice te, chiorâ, piepti, curmezi* etc.); forme monotenite (*abia, a a, bine, repede* etc.); împrumuturi vechi sau neologice (*anapoda, iute, lesne, tiptil, cantabile, gratis, glissando* etc.). Multe lexeme pot fi și adjective, și adverbe de mod (*frumos, greu, intelligent, încet, precaut, rău, serios* etc.).

2.2. Adverbele de mod care se raportează sintactic la verb pot avea în domeniul lor semantic alte elemente ale enunțului în afară de verb.

Multe adverbe de mod cuprind în domeniul lor semantic subiectul (*intelligent, iste, trist, vesel* etc.); acestora le corespund adjectivele în poziția de predicativ suplimentar.

- (1)   a. *Razele soarelui mânăgâiau delicate stâncă* („mânăgâierea este delicate ; razele soarelui sunt delicate”).
  - a'. *Razele soarelui mânăgâiau în mod delicate stâncă*.
  - b. *Elevii răspundeau inteligent* („răspunsurile sunt inteligente; elevii sunt inteligenți”).
    - b'. *Elevii răspundeau în mod intelligent*.
    - c. *Câinii l-au tratat amărât tor* („tratul este amărât tor; câinii sunt amărători”).
      - c'. *Câinii l-au tratat în chip/in mod amărât tor*.

Unele adverbe de mod se raportează semantic la verb și la complementul lui direct.

- (2)   a. *Ion audă clar vocea Mariei* („modul de a audă este clar; vocea este clar”).
  - a'. *Ion audă în mod clar vocea Mariei*.
  - b. *Prezentatoarea pronunță în mod clar numele străine* („modul de a pronunța este greșit; numele străine sunt greșite”).
    - b'. *Prezentatoarea pronunță numele străine în mod greșit*.

Domeniul semantic al adverbului de mod poate cuprinde concomitent și verbul, și subiectul, și complementul direct.

- (3)   *Dictatorul formulează cererea brutală* („formularea este brutală ; dictatorul este brutal; cererea este brutală”).

În câteva situații, verbul (suportul sintactic) nu intră în domeniul semantic, ci este doar un „vehicul” de transmitere a sensului adverbului; de obicei, acest lucru se întâmplă când adverbul caracterizează rezultatul unui proces (4 a., b.) sau complementul intern (în accepție tradițională) al unui verb (5 a., b.), între cele două situații existând suprapunerile (6 a., b.).

- (4)   a. *Bunicii au vopsit poarta albastră* („poarta, după vopsire, este albastră ; *modul de a vopsi este albastră”).
  - a'. **Bunicii au vopsit poarta în mod albastră*.

- b. *Gazdele au deschis u a larg* („deschiz tura u ii este larg ; *modul de a deschide u a a fost larg”).
- (5) b'. * *Gazdele au deschis u a în mod larg.*
- a. *Bolnavii ace tia m nânc naturist* („mâncarea/hrana este naturist ; ? modul de a mâncă al bolnavilor este naturist; bolnavii sunt naturi ti”).
- a'. ? *Bolnavii ace tia m nânc în mod naturist.*
- b. *Firma Sony vinde scump* (*produsele/calculatoarele/imprimantele*) („produsele firmei Sony sunt scumpe; *modul de a vinde al firmei Sony este scump; firma Sony este o firm scump ”).
- b'. **Firma Sony vinde în mod scump* (*produsele/calculatoarele/imprimantele*).
- (6) a. *Frizerul tunde scurt feti a* („p rul feti ei dup tundere este scurt; *modul de a tunde este scurt”).
- a'. **Frizerul tunde în mod scurt feti a.*
- b. *Maria g te te gras* (*mâncarea/sarmalele*) („mâncarea g tit de Maria este gras ; *modul de a g ti este gras”).
- b'. **Maria g te te în mod gras* (*mâncarea/sarmalele*).

2.3. Adverbele provenite din adjectivele categoriale (7 a., 9, 10, 11) se disting de adverbele de mod „propriu-zise”, pur calificative (1 a., b., c., 2 a., b., 3 etc.) prin: valoarea de clasificare, de identificare (nu exprim o circumstan modal , o calificare a predica ie, ci, mai degrab , o categorizare a ei, o restrângere); imposibilitatea grad rii (7 a'); imposibilitatea coordon rii cu un adverb de mod calificativ, „propriu-zis” (7 a’); posibilitatea de cumulare cu un adverb calificativ (7 a’’).

- (7) a. *Medicii au intervenit chirurgical.*
 a'. * *Medicii au intervenit foarte chirurgical.*
 a''. * *Medicii au intervenit chirurgical i prompt/prompt i chirurgical.*
 a'''. *Medicii au intervenit chirurgical prompt.*

2.4. Adverbele care au în domeniul lor semantic i subiectul (1 a', b', c') i, în general, acelea care se raportează semantic i la complementul direct (2 a', b') pot fi, contextual, echivalente cu expresii lexicale adverbiale de tip „mod” (*în mod*, *într-un mod*, *în modul*, *în maniera*, *în manier*, *într-o manier*, *în chip*, *într-un chip*, *în chipul* etc.). Aproape sistematic, adverbele care se refer la rezultatul unui proces sau la complementul intern (lexicalizat sau nu) al unui verb nu pot fi echivalente cu expresii lexicale adverbiale (vezi i 4 a', b', 5 b', 6 a', b'):

- (8) a. *Patiserul fr mânt aluatul tare/*în mod tare.*
 b. *Ion încide borcanele strâns/*în mod strâns.*
 c. *Minerul dormea adânc/*în mod adânc.*

În afar de adverbele de mod categoriale, pot exista i expresii adverbiale con înănd substantivul *mod* urmat de adjecțivul onomim (9, 11); în exemplele 10 a. i b. aceste expresii sunt excluse. De asemenea, adjectivele onomime cu adverbe categoriale pot fi acceptate (10, 11), mai greu acceptabile, dar reperabile (9 b., 9 c.) sau inacceptabile (9 a.) în expresii cu categorizatorul adverbial *din punct de vedere*.

- (9) a. *Maria a lucrat manual/în mod manual/*din punct de vedere manual fa a de mas .*
       b. *Speciali tii verific ipoteza tiin ific/în mod tiin ific/? din punct de vedere tiin ific.*
       c. *Sistemul func ioneaz electronic/în mod electronic/? din punct de vedere electronic.*
- (10) a. *Fizicianul cupleaz magnetic/din punct de vedere magnetic/*în mod magnetic bobinele.*
       b. *Întâmplarea l-a dezorientat moral/ din punct de vedere moral/*în mod moral.*
- (11) a. *Amatorii nu verific ipoteza tiin ific/în mod tiin ific/din punct de vedere tiin ific.*
       b. *Sistemul nu func ioneaz electronic/în mod electronic/din punct de vedere electronic.*

Se observ că între aceste expresii adverbiale și adverbul „scurt” nu există o relație de sinonimie perfectă și că apariția negă ieșii poate favoriza o interpretare mai largă a adverbului (11 a. și 11 b., neechivalând însă cu non-9 b., respectiv non-9 c.).

2.5. Categoria ontologică a modului, care reprezintă, în sens general, caracterizarea calitativă a procesului, înglobează diverse varietăți („submoduri”) de realizare a acestei caracterizări, dintre care cele mai importante sunt: cantitatea (*complet, greu* etc.)¹, instrumentul (*telefonic, microscopic, computerizat* etc.), locul (*acvatic, intramuscular, local, maritim, zonal* etc.) și timpul (*anual, lunar, periodic, postbelic, săptămânal, zilnic, continuu, dintr-o dată, iar în ianuarie, mereu, neîncetat* etc.).

Proformele *a/a/astfel/cum* pot face referire atât la adverbe de mod, cât și la nominale (inclusiv pronume), deci pot ocupa atât poziția de circumstanțial de mod, cât și pe cele de complement direct (12) sau de subiect (13).

- (12) a. *Mama mi-a spus a/a/astfel/asta: „Nu lipsi de lacoal !”.*
       b. „*Nu lipsi de lacoal !”, a/a/astfel/asta mi-a spus mama.*
       c. – *Cum/ce îi spui bunicului pentru jucările? – Mul umesc.*
- (13) a. *Când eram răcit, a/a/asta se întâmpla. Mă dorea mereu capul.*
       b. *A/a/*asta îi trebuie, dacă nu mă ascultă!*
       c. *Se cuvine/trebuie să salu și când intră în calea perei. A/a se cuvine/trebuie.*
       d. *Vorbe te cu gura plină. Nu e frumos a/a/Asta nu e frumos.*

Lexemele precum *române te, frante te, înzute te*, în anumite contexte sintactico-semanticice (verbele de tipul *a ti, a cunoaște, a înelege, a învăța* utilizate absolut, precum și verbul *a vorbi*), pot primi o interpretare substantivală: *a ti frante te* vs *a ti poezia* (în/pentru) *frante te*, *a învăța române te* vs *a învăța poezia* (în/pentru) *române te* etc. (vezi Mîrcea Vasile 2009b: 44–52).

3. Topica adverbelor de mod care se raportează sintactic la verb

¹ Pentru unii autori, adverbele cantitative reprezintă un subtip al adverbelor de mod (Molinier, Lévrier 2000: 187–218), pentru alii, o subclasa aparte (Nøjgaard 1995: 82–154).

3.1. SB –VB–ADV–OD/SB–VB–OD–ADV

Topica nemarcat a adverbelor de mod endofrastice care se raportează la verb este postverbal, în adiacen sau dup un complement direct¹.

- (14) *Maria a povestit **frumos** întâmplarea.*
(15) *Maria a povestit întâmplarea **frumos**.*

În general, adverbul de mod endofrastic din grupul verbal nu se izolează intona ional/grafic. Dup cum se notează și în GALR II: 535, „pauza și virgula sunt chiar excluse în realizările minime (constând în secvențe a verb + circumstanțial unic: *Doarme bine*; vs **Doarme, bine* sau într-o construcție comparativă simplă: *Doarme cum vrea*“).

3.2. SB–VB–ADV,–...

Cea mai naturală dată este aceea a unui grup adverbial mai extins, ca în exemplul (16), sau a unui adverbial cu rol apozitional, ca în (17).

- (16) *Mi turisesc că citind cartea am suferit, **proste te i b rb te te**, al turi de Cioran* (Liiceanu 2002).
(17) *Doamna Enescu, Maruca Tescani, îmbrăcată în coafat **după moda femeii de partid, corect și sec**, le servește o dulcea copiilor* (Mitchievici 2005: 361–362).

Există îns multe exemple în care adverbul de mod postverbal este dată atât grafic, cât și în care are o funcționare extrapredicativă. În unele situații însă, această interpretare pare nejustificată semantic. În Huddleston, Pullum 2002: 577–578, adverbele de mod izolate grafic de virgule sunt considerate *suplimente, interpolari*, ele ocupând o poziție liniară, dar nefiind integrate în structura enunțului. Această dată are (intonational /grafic), interpretabilă ca o adugare venită cu întârziere (din diverse cauze, pe care le putem presupune)², poate fi considerată un procedeu stilistic. Se observă că numai anumiți autori îl preferă, unii chiar folosindu-l în exces. În exemplele date (18–22), toate adverbele de mod subliniate, urmărind adiacentul verbului, sunt separate prin virgule, dacă nu se urmărează accentuarea lor, teatralizarea, dinamizarea discursului (acestea, uneori, prin exces, devenind artificiale). Aceste adverbe sunt, formal, extrapredicative³, dar sunt mai aproape de predicat/de verb, atât semantic (prin faptul că exprimă o caracterizare primară a verbului), cât și sintactic (prin topic), decât extrapredicativele din poziție inițială sau finală. Extrapatricitatea adverbelor din enunțurile (18)–(22) este, deci, motivată stilistic. Pentru mai multe exemple, vezi Mîrza Vasile (2009b: 60).

- (18) *Să vină și „eroii”, Maria Banu lansează, **fanatizat**, să instige la următoare „inițiatice”.* (Cernat 2005: 242)

¹ În cazul în care există un complement direct, preferat pare să fie adiacentul cu verbul. O statistică pe texte postate pe internet (din data de 30.X.2010) arată că structura *rezolvă corect problema* apare 2.760 de ori, în timp ce *rezolvă problema corect* apare de 1.030 de ori, iar *rezolvă bine problema* – 3.430, față de *rezolvă problema bine* – 1.530.

² Engl. *afterthought* (Huddleston, Pullum 2002: 578).

³ Vezi și Fournier (1993: 62–63, 65–66), unde se precizează, pentru situații similare într-un corpus jurnalistic francez, că doar separarea prin virgule autorizează mai degrabă o interpretare extrapredicativă în defavoarea uneia intrapredicative (de exemplu: *Il avait, violacement, combattu la Communauté européenne de défense*, p. 65).

- (19) *Compromite ansele partidului de a întoarce de pe drumul perdi ie pe o Tân r conservând, substan ial, un fond de umanitate, poten ial recuperabil.* (Stanomir 2005: 268)
- (20) *Delicate ea [...] las loc unei fermit i i principalit i ce ordoneaz , previzibil, raportarea la real.* (Stanomir 2005: 271)
- (21) *Cu disciplina liber consim it a libert ii pe care organiza ia tineretului muncitor o recomand , profilactic, fidelilor reuni i în comunitate.* (Stanomir 2005: 272)
- (22) *R spunzând cu emo ie netrucat reporterilor care sosesc, inopinat, în fabrica lor.* (Stanomir 2005: 285)

Aceast scoatere în relief livresc a adverbului de mod endofrastic nu este posibil pentru adverbele complemente semantice¹:

- (23) * *Copilul s-a comportat, frumos, în timpul vizitei.*

3.3. ADV – (mai)VB–SB

Topica frontal a adverbelor de mod intrapredicative este una marcat . În aceast pozi ie i cu aceast func ionare (intrapredicativ), deta area prin virgule nu este posibil . În aceast situa ie (pozi ie ini ial , intrapredicativitate, adverbele fiind *extracte*, Bonami, Godard 2007: 53–56) se observ c , dac subiectul este exprimat, acesta este postverbal (structura cu adverb în pozi ie marcat fiind o punere în oglind a propozi iei minimale neutre: *Ana₁ cânt ₂ fals₃! – Fals₃ (mai) cânt ₂ Ana₁.*).

- (24) *Ce frumos/cât de frumos/a a frumos recit acest actor!*
- (25) *BINE a zis mama!*
- (26) *GREU merge informa ia în Moldova!* (ro.netlog.com)

Apari ia semiadverbului sau a adverbului „slab” *mai* dup un adverb focalizat, aflat în pozi ie preverbal , are rolul de a „fluidiza” enun ul, un rol sintactic, i este posibil numai în cazul adverbelor gradabile (calificative, calificativ-intensive, calificativ-cantitative, 27–29), nu i în al celor incompatibile cu categoria grad rii (30).

- (27) *Doamne, c FRUMOS **ai mai** scris! Ai cuprins toat omenirea în câteva fraze reale, pertinente, acceptate!* (nu-sunt-printesa.blogspot.com)
- (28) ***BINE** a mai zis cine-a zis c : „Boii ar , i caii m nânc ”.* (Creang , Povestea unui om lene)
- (29) *a. Da' **GREU** mai merge site-ul!* (forum.soccerproject.com)

¹ Adverbele de mod pot fi obligatorii (complemente, deci) când sunt cerute de verbe precum *a se purta, a se comporta, a reac ionă, a trata, a proceda, a suna*: *Ion s-a comportat adevarat la dinez*. Pentru alte verbe, obligativitatea exist numai pentru anumite sensuri, uneori alternativ ori împreun cu alte circumstan e (timp, loc): *a cânt ri, a func ionă, a interpreta, a decurge, a se desf ura, a se vinde, a suna*: *Propunerea sun bine* [**Propunerea sun vs O ascult toare a sunat la radio*]; *edin a decurge normal azi* [vs * *edin a decurge azi*]; *Ma ina func ionează bine* (/) acum [vs *Ma ina func ionează = „este în stare de func ionare”*]; *Ion a reac ionat prompt la întreb ri* [vs *Ion a reac ionat la întreb ri = „a avut o reac ie”*]. În unele situa ii, modul este o informa ie foarte relevant contextual, dar nu obligatorie (*a exprima, a formula, a spune* etc.): *Ion a formulat clar cererea* [vs *Ion a formulat cererea*]. Dup cum se tie îns , de cele mai multe ori, adverbele de mod sunt suprimabile.

- b. *Dac ajungi s prinzi gustul, FOARTE GREU mai ie i din joc (www.bizcampus.ro).*¹
- (30) a. **ELECTRONIC** (*mai) func ioneaz sistemul.
b. **MANUAL** (*mai) coase bluzele.

3.4. ADV,-SB–VB

Unele adverbe intrapredicative endofrastice pot func iona extrapredicativ endofrastic (*act-related adjuncts*, în Huddleston, Pullum 2002: 672; *adverbe de sujet-phrase orienté vers le sujet*, în Guimier 1996: 84–87). Acestea se refer global la predica ia în care este inclus verbul i, în acela i timp, la agent (de obicei, subiect) i au, în general, o pozi ie deta at .

Descrierea acestei subclase func ionale întâmpin dificult i în limba român din cauza situa iei cunoscute c foarte multe adverbe de mod sunt omonime cu forma de masculin singular a adjecivelor; în plus, în pozi ie deta at , frontal , înaintea unui subiect exprimat, exist „tenta ia” acordului.

Astfel, traducerea propozi iei (31 a.) în român este cel pu in ambigu (31 b.); dac subiectul ar fi fost la feminine singular sau la plural (32 a.), adverbul din englez ar fi fost tradus în român printr-un adjecativ, printr-o form acordat (32 b.).

- (31) a. *Angrily, he stormed out of the room.* (Huddleston, Pullum 2002: 672)
b. *Furios, [el] a ie it din camer ca un nebun/ca o furtun .*
- (32) a. *Angrily, she/they stormed out of the room.*
b. *Furioas , [ea] a ie it din camer ...; Furio i, [ei] au ie it din camer ...;*
Furioase, [ele] au ie it din camer ...

Pot avea func ionarea amintit adverbale de mod care se raporteaz la ac iuni cu agent în general uman i pot caracteriza global i întreg procesul exprimat în enun . Aceast caracterizare, care se extinde i asupra agentului ei, apar ine vorbitorului, este deci subiectiv (*discret, non alant, prudent, grosolan, delicat* etc.). De asemenea, câteva adverbe pot face referire la inten ile, la voia agentului, f r a avea leg tur cu tipul de ac iune indicat de verb (*inten ionat, deliberat, involuntar, accidental, întâmpl tor* etc.). Adverbale voli ionale, în general, nu exprim i modul, în sens primar, în timp ce adverbale evaluative amintite, de obicei, precizeaz semantic verbal.

Atunci când topica este SB–VB, în lipsa unui criteriu formal (grafia), interpretarea adverbelor endofrastice complemente ale verbului în pozi ie imi ial ca extrapredicative sau intrapredicative este subiectiv .

- (33) a. *Maria s-a comportat politicos la dineu.*
b. *Maria se comport uneori politicos, alteori prea familiar. POLITICO(S,) Maria s-a comportat, de pild , la dineu. La expozi ie a fost din nou exagerat de familiar .* [endofrastic intrapredicativ sau extrapredicativ]

---

¹ Acest *mai* „fluidizant” nu este o caracteristic exclusiv a focaliz rii adverbului. *Mai* poate urma i alte adverbiale gradabile sau adjective marcate: **Depart** (*mai*) duce Rex pantoful!; **Târziu** a (*mai*) plecat musafirul nostru! *La miezul nop ii!*; – **Frumoase** lucruri faci dumneata! te îmbe i ca cel din urm tic los i te pui s ba i oamenii, ha?! (Zamfirescu, Via a la ar); Ah, **frumos** *mai* e tritonul, i **dibace-a mai** fost mâna/ Maistrului ce-a fost în stare a a lucru s conceap (Anghel, Vis torul).

Un fenomen asem n tor se întâlne te în franceza popular : *Gentiment qu’elle parle* (Nøjgaard 1995: 309).

c. **POLITICOS** s-a (mai) comportat Maria la dineu! A b ut câte un pahar cu absolut toat lumea. [endofrastic intrapredicativ]

În aceea i situa ie sunt i adverbele care se refer la rezultatul unui proces sau la complementul intern.

- (34) a. *Frizerul tunde scurt feti a.*
b. **Scurt, frizerul tunde feti a.*
c. **SCURT(,)** *tunde frizerul feti a, a a cum a spus mama, nu cum vrea cea mic*. [endofrastic intrapredicativ sau extrapredicativ]
d. **SCURT mai** *tunde frizerul feti a.* [„foarte scurt; cam scurt” – endofrastic intrapredicativ]
- (35) a. *Maria g te te gras.*
b. **GRAS(,)** *Maria n-a mai g tit de dou luni.* [endofrastic intrapredicativ sau extrapredicativ]

În timp ce adverbele de mod intrapredicative endofrastice sunt pozi ionate nemarcat, normal, postverbal (adiacent sau, mai rar, dup complementul direct), adverbele de mod extrapredicative endofrastice sunt pozi ionate de obicei frontal, ca în exemplul urm tor:

- (36) **Precaut**, *Maria a vorbit clar române te; a evitat s foloseasc franceza.*¹

Adverbul *precaut* caracterizeaz global activitatea de a vorbi a Mariei, nu este o precizare strict a realiz rii procesului vorbirii; doavd este posibilitatea folosirii corecte a unui alt adverb de mod. Parafrazând: „Faptul c Maria a vorbit clar române te a fost precaut”.

Diferen a dintre domeniile semantice în cazul func ion rii intrapredicative i extrapredicative este clar în contextele urm toare:

- (37) a. *Regina a vorbit cu toat lumea politicos.* [„a vorbit politicos cu fiecare în parte” – intrapredicativ]
b. **Politicos**, *regina a vorbit cu toat lumea.* [„a fost un gest politicos s vorbeasc regina cu toat lumea” – extrapredicativ]

Deci, în mod tipic, pozi ia frontal deta at , pu in preferat de limba român , autorizeaz o interpretare extrapredicativ a adverbului de mod. Adverbele extrapredicative (deta ate) în pozi ie ini ial (ca i în alte pozi ii), spre deosebire de cele intrapredicative în pozi ie ini ial (nedeta ate intonativ/grafic), pot avea în domeniul lor semantic nega ia.

- (38) a. *Regina a vorbit cu mini trii precaut.* [„le-a vorbit mini trilor în mod precaut, cu precau ie” – intrapredicativ]
b. **Precaut**, *regina a vorbit cu mini trii.* [„a fost un gest precaut s vorbeasc regina cu mini trii” – extrapredicativ]

¹ Se observ i aici c este preferabil acordul (*Precaut* , *Maria...*), adjecitivul deta at. De asemenea, pentru adverbialul *precaut* mai natural pare folosirea unui categorizator: *în mod precaut...* La fel i la 38 b. i c.

- (39) c. *Precaut, regina nu a vorbit cu mini trii.* [,a fost un gest precaut și nu vorbească regina cu mini trii” – extrapredicativ]
d. * **PRECAUT** *nu a vorbit regina cu mini trii.*
(39) a. *Maria a a ezat gre it piesele jocului.*
b. (*În mod*) *gre it, Maria a a ezat piesele jocului; Ion trebuia să facă acest lucru, nu ea.*
c. (*În mod*) *gre it, Maria nu a a ezat piesele jocului; ea trebuia să facă acest lucru, nu Ion.*
d. * **GRE IT** *nu a a ezat Maria piesele jocului.*

Adverbelor endofrastice categoriale le corespund, în poziție inițială detașată, având ca domeniu semantic o frază cu predicator la formă negativă, adverbe de domeniu (sau ale punctului de vedere).

- (40) *Electronic, sistemul nu funcționează.*

3.5. SB–VB,–ADV.

În poziție finală și detașată intonațional sau grafic, adverbul de mod poate primi, încă din afară de citirea primară de caracterizant al verbului (interpolat, supliment, izolat stilistic, vezi supra 3.2.), și pe cea de caracterizant global al procesului. Interpretarea este valabilă și pentru adverbele de tipul celor de la 3.2., vezi Mîrcea Vasile (2009b: 60).

Se observă că ponderea celor două interpretări pentru adverbul în poziție finală detașată diferă de la context la context. În exemplul (41 a.), adverbul se referă global la ambele procese, fapt care se poate proba și prin poziționarea frontală (41 b.), nefiind exclusă nici interpretarea primară (41 c.). Aceeași situație este în (42).

- (41) a. *Complicit ile sunt abhorate și adevarat rul triumf, hollywoodian.* (Stanomir 2005: 284)
b. **Hollywoodian**, complicit ile sunt abhorate și adevarat rul triumf.
c. *Complicit ile sunt abhorate și adevarat rul triumf hollywoodian.*
(42) a. *Inginerul de suflare noi nu poate pune între paranteze calitatea să dețină ean fr ca excluderea să din comunitate să intervină, pedepsitor.* (Stanomir 2005: 261)
b. *Inginerul de suflare noi nu poate pune între paranteze calitatea să dețină ean fr ca, pedepsitor, excluderea să din comunitate să intervină.*
c. *Inginerul de suflare noi nu poate pune între paranteze calitatea să dețină ean fr ca excluderea să din comunitate să intervină pedepsitor.*

4. Concluzii. Cercetări ulterioare

Am prezentat câteva aspecte generale referitoare la topica adverbelor de mod și, implicit, la „extragerea” și detașarea acestora. S-a observat că factorii semantic și stilistic sunt foarte importanți: cu cât tipul de adverb specifică, precizează mai de aproape sensul verbului, având un aport referențial, cu atât el va fi mai apropiat de acesta; distanța mai mare se asociază cu o legătură semantică mai slabă, cu subiectivizarea. Dorină de expresivitate se concretizează în detașarea intonațională, care permite, în cazul extrapredicativelor endofrastice, o ordine mai liberă.

Pozările pe care le poate ocupa adverbul endofrastic sunt corelate cu diverse efecte de sens, evenimentele conținând același lexem în poziție diferențiate nefiind perfect sinonime.

Funcționarea intrapredicativă a adverbelor endofrastice analizate se asociază cu neînțele area („extragerea”) și, în general, cu poziția în care nu este direct sau după acesta) sau înaintea verbului (la început de enunț), implicând, în acest caz, inversiunea verb – subiect. În pozitia inițială, adverbul intrapredicativ nu este detașat, dacă are un connotat gradabil, verbul-suport poate „primi” adverbul *mai*. De asemenea, în situații marginale (în general, punere în contrast), adverbul intrapredicativ inițial poate accepta și topica subiect – verb, situație în care nu este însă inclusiv în interpretare extrapredicativ.

Funcționarea extrapredicativă a acestor adverbe se asociază cu detașarea lor, implicit, cu o cuprindere semantică mai mare a adverbului (în general, și peste negație). Adverbalele endofrastice se pot afla în poziția extrapredicativă postverbală, inclusiv finală, și, în anumite situații, în poziția inițială. Poziția inițială extrapredicativă pentru adverbalele endofrastice care au în domeniul lor semantic subiectul nu este specific limbii române. În vecinătatea nominalului-subiect (înainte sau după el), acestui adverb nu este preferat adjecțivul detașat.

Descrierea anterioară a vizat ipostazele foarte generale în care pot apărea adverbalele de mod endofrastice raportate sintactic la verb. Pentru o analiză mai detaliată a topicii acestor adverbe, trebuie luate în considerare multe alte aspecte, printre care:

Implicațiile sensurilor particulare (vezi supra, 2.5.). De exemplu, pentru că adverbialele cu sens temporal tind să dobândească valori relaționale (de conectori), este deosebit de teptat ca adverbalele interpretabile să caute modale, și ca temporale (aspectuale, de frecvență) să apară firesc și în poziția inițială (*continuu, dintr-o dată, neconenit, neîncetat, des* etc.). Lexemele în *-e te*, exprimând la bază o comparație subiectivă, tind să apară frecvent extrapredicativ.

- (43) *Electoratului îl se va permite să se bulucească, proste te, pentru a decide cu ce sistem îl va păcăli, mai târziu. Parlamentul.* (www.ziare.ro)
- (44) *În răile, colecționarii, militanii italieni sunt rugați, fr-e te, să contribuie.* (www.romania-libera.ro)

De asemenea, adverbalele modale proforme de tipul *a*, *astfel*, ca și interogativul *cum* au o topică particulară.

Influența relației pe care o au adverbalele de mod gradate cu contextul:

- (45) *L-am să reinstalat, dar... tot la fel de greu merge. Ce ar trebui să mai fac?* (forum.chip.ro)

Fixarea prin uz a unei poziții preferate, în cazul câtorva adverbale. De exemplu, construcția de la 46 a. are 37.600 de occurențe în texte postate pe internet, 46 b. – 5.850, 46 c. – 1.490 (statistică valabilă la 30.X.2010). Pentru adverbul *abia*, poziția generală este cea preverbală (47).

- (46) a. **Bine** a zis cineva.
b. A zis **bine** cineva.
c. A zis cineva **bine**.
- (47) a. *B* trâmul **abia** urcă scara.
b. ? *B* trâmul urcă **abia** scara.
c. *B* trâmul urcă **greu** scara.

i succesiunea diverselor tipuri de adverbe de mod i a diverselor tipuri de circumstan iale poate fi relevant pentru descrierea general . De exemplu:

- (48) a. *Pentru cei care caut tabelul, v spun c iese mai bine manual.*
(www.inpolitics.ro) vs Tabelul iese **manual mai bine** decât electronic.
b. *Unde se m nânc bine tradi ional?* (forum.softpedia.com)
- (49) *Maria merge acum chiop tat.* vs *Maria merge chiop tat acum.* vs *Acum,(,) Maria merge chiop tat.* vs *Maria acum merge chiop tat.*

Raportarea adverbelor de mod la predicatele complexe, la pasive.

Tipul de enunuri în care apar adverbele (asertiv, interogativ, imperativ; afirmativ, negativ).

Alunecarea, în pozi ia ini ial , de la endofrastic extrapredicativ spre exofrastic (37 b., 38 b., c.).

Structura sintactic a grupurilor verbale extinse la care se raportează adverbul endofrastic.

SURSE

- Cernat, Paul, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, 2005, *Explor ri în comunismul românesc*, Ia i, Polirom [Plural M], vol. II.
- Cernat, Paul, 2005, „Lirismul în slujba Revoluiei”, în Cernat, Manolescu, Mitchievici, Stanomir, p. 221–252.
- Mitchievici, Angelo, 2005, „Pove ti, legende, utopii. Dumitru Alma la coala istoriei”, în Cernat, Manolescu, Mitchievici, Stanomir, p. 335–369.
- Stanolmir, Ioan, 2005, „Dragostea i revolu ia”, în Cernat, Manolescu, Mitchievici, Stanomir, p. 261–287.
- Baza de texte electronice a Institutului de Lingvistic „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din Bucure ti. Internet.

BIBLIOGRAFIE

- Aelbrecht, Lobke, Dany Jaspers, Frank Brisard, Philippe De Brabanter, Patrick Dendale, Bert Le Bruyn (eds.), 2008, *Studies van de Belgische Kring voor Linguïstiek. Travaux du Cercle Belge de Linguistique. Papers of the Linguistic Society of Belgium*, volumul 3 (<http://webh01.ua.ac.be/linguist/SBKL/sbkl2008/pin2008.pdf>).
- Bonami, Olivier, Danièle Godard, 2007, „Adverbes initiaux et types de phrase en français”, în Cuni , Lupu, Tasmowski (eds.), p. 50–57.
- Ciompec, Georgeta, 1985, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie i diacronie*, Bucure ti, Editura tînific i Enciclopedic .
- Cuni , Alexandra, Coman Lupu, Liliane Tasmowski (eds.), 2007, *Studii de lingvistic i filologie romanice. Hommages offerts à Sanda Reinheimer Rîpeanu*, Bucure ti, Editura Universit ii din Bucure ti.
- Danjou-Flaux, N., M.-N. Gary-Prieur (eds.), 1982, *Adverbes en -ment, manière, discours (Lexique 1)*, Lille, Presses Universitaires de Lille.
- Gary-Prieur, Marie-Noëlle, 1982, „‘Adverbe de manière’ : que signifie cette étiquette ?”, în Danjou- Flaux, Gary-Prieur, p. 13–23.
- Guimier, Claude (ed.), 1993, *1001 circonstants*, Caen, Presses Universitaires de Caen.
- Guimier, Claude, 1996, *Les adverbes du français. Le cas des adverbes en -ment*, Paris, Ophrys, Collection L’essentiel français.

- Gu u Romalo, Valeria (coord.), 2008, *Gramatica limbii române* (tiraj nou, revizuit), vol. I și II, București, Editura Academiei Române (GALR 2008).
- Flaux, Nelly, Estelle Moline, „De la manière. Présentation”, în *Langages*, nr. 175, p. 3–14.
- Fournier, Nathalie, 1993, „La ponctuation des groupes circonstants dans le corpus *Le Monde*”, în Guimier (ed.), p. 47–67.
- Huddleston, R., G. K. Pullum (coord.), 2002, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Katz, Graham, Sabine Reinhard, Philip Reuter (eds.), 2002, *Sinn und Bedeutung VI Proceedings of the 6th Annual Meeting of the Gesellschaft für Semantik*, University of Osnabrück (<http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/asw/gfs/common/procSuB6/sites/index2.htm>).
- Langages*, 2009, nr. 175 („De la manière”).
- Mîrcea Vasile, Carmen, 2009a, „Ce înseamnă adverb de mod?”, *Limba română*, LVIII, nr. 2, p. 238–247.
- Mîrcea Vasile, Carmen, 2009b, *Eterogenitatea adverbului românesc. Tipologie și descriere*, teză de doctorat, București, Universitatea din București (ms.).
- Moline, Estelle, 2009, „Présentation: panorama des emplois de *comment* en français contemporain”, *Travaux de linguistique*, nr. 58, p. 7–17.
- Molinier, Christian, Françoise Lévrier, 2000, *Grammaire des adverbes. Description des formes et du sens*, Genève, Droz.
- Mørdrup, Ole, 1976, „Une analyse non transformationnelle des adverbes en -ment”, în *Revue Romane*, număr spécial, 11.
- Nøjgaard, M., 1992–1995, *Les adverbes français. Essai de description fonctionnelle*, Copenhague, Munksgaard, vol. I (1992), II (1993), III (1995).
- Piñón, Christopher, 2007, *Manner adverbs and manners*, handout, Ereignissemantik-Konferenz, Schloss Hohentübingen, 20.–21.12.2007 (http://pinon.sdf-eu.org/papers/pinon_mam_ho.pdf).
- Piñón, Christopher, 2008, „From properties to manners: a historical line of thought about manner adverbs”, în Aelbrecht, Jaspers, Brisard, De Brabanter, Dendale, Le Bruyn (eds.).
- Schäfer, Martin, 2002, „Pure manner adverbs revisited”, în Katz, Reinhard, Reuter (eds.).
- Van de Velde, Danièle, 2009, „Comment, manières d'être et manières de faire”, *Travaux de linguistique*, nr. 58, p. 39–61.

Notes on the Order of Manner Adverbs in Romanian

The possibilities displayed by intrapredicative manner adverbs in what concerns word order account for the different variations that exist inside of this class. The author describes the order displayed in Romanian by manner adverbs related to the verbal domain (not also to the adjectival one). The unmarked order displayed by these adverbials is postverbal, adjacent to the verb or following the direct object: *Maria a povestit frumos întâmplarea*; *Maria a povestit întâmplarea frumos* ‘Mary related the happening **in a beautiful way**’. The (symmetric) initial positioning of the type ADV–VB–SB (and less frequently SB–ADV–VB) is marked. Typically, the initial position, in front of the subject (ADV–SB–VB), is not preferred by Romanian manner adverbs and stands for a rather extrapredicative interpretation: *Precaut, Maria a vorbit clar române te; a evitat să folosească franceza*. **Precautiously**, Mary spoke Romanian **clearly**; she avoided talking in French’. The situation is also similar for the order SB–ADV–VB. In Romanian, placing the manner adverb after a verbal auxiliary is impossible (**Maria a corectat vorbit*. Mary spoke **correctly**). Possibilities of detaching the intrapredicative adverb (graphically, by commas/prosodically) and the subsequent consequences were discussed for each main type: SB–VB,–ADV,–...; ADV,–SB–VB; SB–VB,–ADV.